

## ДОВІДКА

Про підсумки моніторингового  
дослідження сформованості  
мовленнєвої діяльності учнів  
2-4 класів за підсумками  
I семестру 2023-2024 навчального року

У новому Державному стандарті початкової освіти серед ключових компетентностей, якими повинен оволодіти учень, вказано на обов'язковість «вільного володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях...». Процес формування комунікативної компетентності передбачає комунікативний розвиток молодших школярів, який включає кількісне накопичення слів (збільшення словникового запасу, обсягу висловлювання) та якісні зміни в мовленні (правильна вимова, виразність, багатство, образність тощо). Основним критерієм формування комунікативної особистості є вміння розуміти, критично оцінювати усні й письмові тексти, уміння висловлювати свої думки правильно, точно та вміння оптимально використовувати свою мовленнєву діяльність у спілкуванні з іншими людьми.

Вчителі початкової школи закладу освіти під поняттям «комунікативна компетентність здобувачів початкової освіти» розуміють сформованість у дітей молодшого шкільного віку уміння користуватися усіма видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, письмо, говоріння) для пізнання, комунікації, впливу.

Відповідно до вимог Освітньої програми, розробленої під керівництвом Савченко О.Я. протягом 1 семестру здійснено підсумковий моніторинг рівня сформованості мовленнєвої діяльності учнів 2-4 класів за навчальними завданнями: аудіювання (2-4 класи), діалогічне мовлення (3-4 класи), монологічне мовлення - письмовий переказ (3-4 класи), усний переказ (2-4 класи), усний твір (4-ті класи). Оцінювання навичок мовленнєвої діяльності в 2-4-х класах здійснено вчителями відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 року №813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти».

Завдання моніторингового дослідження сформованості мовленнєвої діяльності учнів 2-4 класів розроблені методичним об'єднанням вчителів початкової школи з урахуванням Державного стандарту початкової освіти, Освітньої програми закладу освіти, безпечних умов організації освітнього процесу у період воєнного стану.

Моніторинг якості сформованості аудіативних умінь (слухання і розуміння прослуханого) з рідної мови проведений фронтально в 2-4-х класах за незнайомими текстами та тестовими завданнями до них, а саме:

- у 2 класах – «Найласкавіші руки» за В. Сухомлинським.
- у 3 класах – «Дві груші і одна» за Б. Комаром.
- у 4 класах – Легенда «Чому хвойні дерева не скидають на зиму свого листя?».

Дане навчальне завдання написали без помилок:

- 23 учнів (37%) 2 класів із 63 учнів (89%), які виконували роботу;
- 24 учні (36%) 3 класів із 67 учнів (86%), які виконували роботу;
- 25 учнів (35%) 4 класів із 71 учня (83%), які виконували роботу.

Найкраще справилися учні – 4-В, 4-А, 3-А, 3-Б, 3-В та 2-Б класів (вчителі: Гулак О.В., Савченко С.І., Онищук С.А., Левицька В.М., Очеретня О.В., Фещук Л.І.)

Найбільше помилок учнів допустили на:

- встановлення послідовності подій у тексті – 22 учні 2-х класів (35%);
- закінчення речень - 21 учень 3-х класів (31%);
- визначенням головного думки тексту та запису її – 29 учнів 4-х класів (41%).

Результати відображені у таблиці (додатки 1, 2, 3 додаються).

Аналіз моніторингового дослідження показав, що практичні навички, передбачені програмою з навчального завдання «аудіювання» у більшості учнів сформовано на високому та достатньому рівнях, що говорить про результативну роботу вчителів щодо розвитку цієї навички в учнів класів.

Протягом семестру проведено індивідуальний моніторинг мовленнєвої діяльності учнів 3-4-х класів з навчального предмету «українська мова» за завданням створення діалогу на задану тему та за словесно описаною мовленнєвою ситуацією.

Учням було запропоновано теми для діалогів:

- |                                          |                                |
|------------------------------------------|--------------------------------|
| • У магазині.                            | • На прогулянці в парку.       |
| • Розмова по телефону (Виклик лікаря).   | • На лижах (ковзанах, санках). |
| • Краплинка і травинка.                  | • Подорож весняної краплини.   |
| • Мої канікули.                          | • Зустріч із Феєю.             |
| • Знайомство.                            | • Бесіда з татом.              |
| • Новорічне свято (Колядування, Вертеп). | • Метелик і Квіточка.          |

У ході виконання завдань опитано 72 учні (85%) із 85 учнів контингенту 4-х класів та всі третьокласники (контингент 76 учнів).

У ході моніторингового дослідження вивчалось вміння учнів:

1. Складати діалог з використанням формул мовленнєвого етикету (слів ввічливості, звертання). Як результат:
  - 62 учні (83%) 4-х класів використовують форми мовленнєвого етикету.
  - 76 учнів (100%) 3-х класів використовують форми мовленнєвого етикету.
2. Дотримуватися правил спілкування, літературної вимови. Як результат:

- 56 учнів (78%) 4-х класів дотримуються правил спілкування та норм літературної мови.
- 76 учнів (100%) 3-х класів дотримуються правил спілкування та норм літературної мови.

Кращі результати показали учні 3-х класів (вчителі: Онищук С.А., Левицька В.М., Очеретня О.В.)

Невід'ємною складовою частиною комунікативної компетентності молодших школярів є розвинене діалогічне мовлення. Для залучення всіх учнів до діалогу вчителі вдаються до таких прийомів як:

- вибір партнера по спільній роботі
- визначення колективної думки
- планування спільної праці
- використання формул «подумай – обговори з другом – поділися з класом»
- «очікування»
- побудова оцінних суджень за схемою – опорою.

Результати відображені у таблиці (додатки 4, 5 додаються).

Аналіз моніторингового дослідження показав, що практичні навички, передбачені програмою з діалогічного мовлення з рідної мови у більшості учнів сформовано на високому та достатньому рівнях. Діти самостійно складають діалог за ситуацією, що містить певну проблему, швидко підбирають і правильно використовують потрібні слова, дотримуються правил культури спілкування, демонструють вміння уважно вислухати співрозмовника, виявляють стриманість і коректність у разі незгоди з думкою співрозмовника. У ході моніторингового дослідження не виявлено середнього та початкового рівнів. Однак виявлено:

- деякі учні не завжди висловлюють власну думку, свого ставлення до предмету обговорення, припускаються незначних мовних помилок;
- вчителі не порушують послідовність викладання думки учнів і не виправляють їх у ході створення діалогу. Якщо в учня часто зустрічалася помилка в одному й тому ж слові вчителі пропонували скласти розповідь із цим словом;
- робота над виправленням помилок розвиває у дітей слухову увагу і формує у них чуття мови;

Протягом I семестру моніторингу підлягали навички монологічного мовлення за навчальними завданнями письмовий переказ (3-4 класи) та усний переказ (2-4 класи). Письмовий переказ розповідного тексту, прочитаного вчителем, здійснювався фронтально на основі колективно складеного плану, а саме:

- у 3 класах - «Ведмідь і мишка».
- у 4 класах - «Ігор із Сашком гралися на вулиці...» (без заголовку). Заголовок добирали учні.

У ході моніторингового дослідження з'ясовано, що:

- учні самостійно, достатньо повно та послідовно переказують тексти, додержуючись вимог структури висловлювання, виражають основну

думку, вдало використовують авторські засоби виразності, образності мовлення;

- в деяких учнів (Барили Мирослава (4Г), Борсуковської Дар'ї (4В), Ничипорука Святослава (4Б), Сироти Юлії (4Б), Пилипенка Артема (3В), Кундіренка Богдана (3В), Петрусенко Софії (3Б)) виявлені окремі, не пов'язані між собою речення, без відповідної послідовності, лексичного запасу, з мовленнєвими помилками;
- створюють повноцінне зв'язне висловлювання, повно і вичерпно висвітлюють тему і головну думку 42 учні (80%) 3-х класів із 53 учнів (70%), які виконували роботу; 40 учнів (59%) 4-х класів із 68 учнів (78%), які виконували роботу;
- у тексті наявні зачин, основна частина і кінцівка у 44 учнів (83%) 3-х класів із 53 учнів (70%), які виконували роботу; 48 учнів (71%) 4-х класів із 68 учнів (78%), які виконували роботу;
- написали без орфографічних помилок 9 учнів (17%) 3-х класів із 53 учнів (70%), які виконували роботу; 15 учнів (22%) 4-х класів із 68 учнів (78%), які виконували роботу.

Найкраще справилися учні 4-А, 4-Б, 4-В, 3-А та 3-Б класів (вчителі Савченко С.І., Шуліка С.М., Гулак О.В., Онищук С.А., Левицька В.М.). Результати відображені у таблиці (додатки 6,7 додаються).

До усного переказу вчителями закладу освіти було застосовано комунікативний підхід і створено завдання, яке не трапляється в житті. Учні переказували текст уявному молодшому братику, мамі «по телефону», казковому гостю, присутньому на уроці. У різних випадках переказ звучав по-різному з урахуванням особливостей кожного із слухачів.

У ході моніторингового дослідження з'ясовано:

- Переказали без допущення помилок 27 учнів (39%) 2-х класів із 70 учнів (95%), які виконували роботу; 53 учні (83%) 3-х класів із 64 учнів (84%), які виконували роботу; 35 учнів (50%) 4-х класів із 70 учнів (80%), які виконували роботу.
- Самостійно будують послідовну розповідь 52 учні (74%) 2-х класів із 70 учнів (95%), які виконували роботу; 56 учнів (88%) 3-х класів із 64 учнів (84%), які виконували роботу; 55 учнів (79%) 4-х класів із 70 учнів (80%), які виконували роботу.
- Припускаються мовленнєвих помилок 20 учнів (29%) 2-х класів із 70 учнів (95%), які виконували роботу; 9 учнів (14%) 3-х класів із 64 учнів (84%), які виконували роботу; 26 учнів (37%) 4-х класів із 70 учнів (80%), які виконували роботу.
- Не зміг переказати текст учень 3-В класу Бабкін Олексій (вчитель – Очеретня О.В.).

Найкраще справилися із завданням учні 3-х класів (вчителі: Онищук С.А., Левицька В.М., Очеретня О.В.). Вчителі прищеплюють молодшим школярам культуру спілкування, яка виявляється не тільки в доречному використанні формул мовленнєвого етикету, а й в умінні уважно слухати співрозмовника, призупиняти своє мовлення, щоб дати можливість висловитися іншому; а також

в умінні висловити критичне зауваження у такій формі, щоб нікого не образити. Результати відображені у таблиці (додатки 8, 9, 10 додаються).

Протягом I семестру моніторингу підлягали навички монологічного мовлення за навчальним завданням «усний твір» у 4 класах.

У ході моніторингового дослідження з'ясовано:

- створюють повноцінне зв'язне висловлювання 53 учнів (75%) 4-х класів із 71 учня (83%), які виконували роботу;
- повно висвітлюють тему 52 учнів (73%);
- вдало пов'язують предмет розмови з власним досвідом 57 учнів (80%);
- не справилися із завданням учні 4-Б класу Ничипорук Святослав та Сирота Юлія (вчитель Шуліка С.М.)

Найкращі результати показали учні 4-Б та 4-В класів (вчителі: Шуліка С.М. та Гулак О.В.). Результати відображені у таблиці (додаток 11 додається).

Початкова школа розкриває широкі обрії для формування комунікативної компетентності молодших школярів.

Особливий статус вчителі відводять таким формам роботи:

- навчальний діалог
- монологічна промова
- словесна творчість і фантазування
- рольові ігри
- інсценування
- пошукова робота з різними джерелами інформації
- творчий переказ
- інтерактивні вправи: «мозковий штурм», «навчаючи – вчуся», «ток – шоу», «інтерв'ю», «дерево рішень», «акваріум», «карусель».

Ці здібності знадобляться учням для подальшого особистого розвитку, здобуття освіти і до активної участі у житті суспільства.

У ході моніторингового дослідження можна зробити висновок, що процес формування комунікативної компетентності учнів вимагає комунікативно-діяльнісного підходу до уроків української мови, тобто підпорядкування вивчення мовних знань мовленнєвому розвитку учнів. Формування комунікативної компетентності сучасних школярів вимагає урізноманітнення форм організації навчальної діяльності. Потрібно надавати перевагу тим, які створюють таку мовленнєву ситуацію, коли кожний учень має можливість висловитись, проявити себе у комунікативному процесі. Ефективним з таких позицій є інтерактивне навчання, організація якого передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, які сприяють формуванню комунікативних умінь і навичок, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії.